

إعداد خطيب ماهر

У име Аллаха Милостивог, Самилосног

Хвала Аллаху, од Њега помоћ и опрост тражимо. Од Аллаха тражимо заштиту од зла нас самих и зла наших лоших поступака. Онога кога Аллах упути, нико у заблуду не може навести, а кога Он у заблуди остави, нико га на Прави пут не може упутити. И сведочим да нема другог бога осим Једног, Јединог Аллаха, Који нема друга, и сведочим да је Мухамед Његов роб и посланик, нека су Аллахов благослов и мир на њега, његову породицу, његове асхабе и све оне који их у добру следе.

Људи су у сталној потреби за оним што поправља њихово стање, те је стога шеријат донео прописе којима се то постиже. У то спадају и прописи који се односе на џуманску хутбу. Стога је одговорност хатиба велика, те смо због тога настојали да припремимо књигу под насловом: (Корисни сажетак за муе'зина, имама, хатиба и прописе о џамијама)¹, и да је преведемо на неколико језика. Она обухвата неколико тема, међу којима су:

Џума намаз и његов појам, време, и неки од прописа који се односе на обвезника, као и џуманска хутба, њен пропис, услови, рукнови, суннети и превод. Такође, обухвата квалитете које хатиб треба да поседује, како научне тако и

¹ - <https://islamcontent.com/ar/single-content/74839>.

моралне, адабе хутбе и хатиба, њену сврху и циљеве, као и начин њене припреме.

С обзиром на то да је тема од изузетне важности, настала је ова друга посланица под називом „Припрема вештог хатиба“, као проширење и допуна претходне књиге.

Молимо Узвишеног Аллаха да наше дело учини добрим и искреним ради Његовог лица, те да у њему подари берекет. Аллах најбоље зна. Нека су салавати и селам на нашег веровесника Мухаммеда.

Важност хутбе

Џумански минбер: једно је од најснажнијих средстава, штавише, и најснажније средство утицаја на људе ако се исправно искористи, јер се хатиб обраћа људима једном седмично током низа година, било да их је мало или много. Они су му отворили своје умове и своја срца, те им ништа не заокупља пажњу од њега, па макар ни додиривање каменчића, и од њега учестало и у континуитету прихватају савете, поруке, лекције и поуке.

Успешан и надахнут хатиб, којем је Аллах подарио убедљив стил и снажан говор, без сумње ће на њих оставити дубок утицај. Тај утицај ће можда бити јачи и снажнији од утицаја учитеља на ученике и јачи од утицаја друштвених мрежа, јер је хутба повезана са

величанственим ибадетом, а то је намаз; и зато што се речит, искрен и елоквентан хатиб обраћа људима директно, док стоји пред њима. Они посматрају изразе његовог лица и погледе његових очију, па он тако утиче на њих путем чула слуха и вида, дотичући њихова срца и разуме. Они га пажљиво слушају током целе његове хутбе, док им он износи разумске и предајне доказе и аргументе, помоћу којих је у стању да их – уз Аллахову дозволу – убеди и исправи њихова схватања.

Успешан и од Аллаха помогнут хатиб јесте онај који је минбер учинио једним од најважнијих врата ширења добра и знања, али се није ограничио само на њега, већ учествује и доприноси на сваком пољу добра и добротинства, у складу са својим могућностима. Где год да је добро, наћи ћеш га као једног од његових предводника, а где год да је жртвовање ради Аллаха, наћи ћеш га као једног од Његових војника.

Такав хатиб је онај који посвећује посебну пажњу позивању у веру Божију и добробити муслимана – какви су били веровесници и посланици, мир и благослов нека су над њима, те учењаци и искрене даије исламског уммета – и који ревносно настоји да унесе свежину, те привуче и заинтересује своје слушаоце.

Па тако, има много хатиба који поседују одлике хатиба, али чија хутба не доноси жељени плод, као што се то тражи од хатиба који искрено и предано носи поруку.

И сваког петка им излаже тему која дотиче њихова осећања и потребе, и осваја њихова срца, те се сусреће са њима педесет пута током једне године, па да ли постоји средство са снажнијим утицајем од овог средства?

Стога не чуди што је џуманска хутба један од најчаснијих симбола ислама и једно од најважнијих поља позивања Аллаху, достављања Његовог шеријата и успостављања доказа Његовим робовима. Она је та за коју непријатељи ислама прижељкују да имају нешто њој слично у својој вери, па је чак и један од лидера странака које се боре против ислама рекао: „Ах, када бих само имао оваква узвишена места?“

„Вредност наука и заната сразмерна је вредности њихових циљева, док држање хутбе има изузетно важан циљ, који се огледа у упућивању људи ка истинама и њиховом подстицању на оно што ће им користити на овом свету и на ахирету.“

Држање хутбе убраја се међу најважнија средства стицања угледа и вођства.

„У беседништву је велика част, а та част се огледа у томе да онај који се тим бави буде оштроуман, учен и речит.“¹

Законодавац је обавезао клањача да те помно слуша – брате хатибе – током твоје хутбе, а Аллахов Посланик, нека је Аллахов благослов и мир на њега, рекао је:

«إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ، وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ، فَقَدْ لَعَزْتَ».

„Ако кажеш некоме петком, док имам држи хутбу: ‘Слушај и прати!’, погрешио си.“ Муттефекун 'алејх² А значење речи ‘погрешио си’: тј. неће добити награду за џума-намаз.

„Штавише, суннет је да људи окрену своја лица према теби, а Ен-Невеви, Ибн Ел-Мунзир и Ибн Абдулбер – нека је Аллахова милост на њих – пренели су консензус о томе да је то похвално.“³

„Анђели Милостивог те помно слушају, стога им укажи поштовање које им доликује.“

Довољна ти је част и понос – о, хатибе џуме – то што анђели Милостивог присуствују код тебе како би слушали твоје хутбе и поуке. Аллахов

¹ „Говорништво код Арапа“, Мухаммеда Ел-Хидра Хусејна: 178-179.

² - Ел-Бухари, бр. 934; Муслим, бр. 851.

³ - Ел-Меџму'у: 4/447.

Посланик, нека је Аллахов благослов и мир на њега, рекао је, као што се бележи у два Сахиха:¹ „Када буде петак, на сваким џамијским вратима буду анђели који (поименично) записују првог, па даље по реду, а када имам седне, они затворе списе и дођу да слушају зикр (хутбу).“

И када тога постанеш свестан: хутба ће да постане веома важна у твом срцу и бићеш још преданији говорењу истине, испуњавању аманета и саветовању људи, не базирајући се на њих и не подилазећи им.

Па ко је као ти - о благословљени проповедниче?

Бог је обавезао људе да те пажљиво слушају и помно прате твоје речи, до те мере да им је забранио да се било чиме заокупљају, макар и пребирањем каменчића, или да одвраћају од зла током твог говора, а учинио је да те и Његови анђели слушају!

Ово те обавезује да будеш искрено посвећен Аллаху, да крајње искрено саветујеш у својим хутбама и опоменама, и да сврха твојих хутби буде спомињање Аллаха, опомињање људи, њихово упућивање у питања њихове вере и у оно што поправља њихов овоземаљски живот.

¹ - Ел-Бухари, бр. 3211; Муслим, бр. 850.

Шта је боље: импровизовање хутбе или њено читање са папира?

Нема сумње да читање хатиба са папира са собом носи многе користи, и да за многе хатибе и говорнике може бити прикладније од импровизације, што је очигледна и стварна чињеница.

Импровизација има велики утицај на ангажованост и ентузијазам хатиба, а то – без сумње – доводи до снажног утиска, ентузијазма и емотивне реакције код слушаца, и обрнуто.

Познато је да, када се чуло слуха и вида удруже приликом примања поруке, то бива снажније за разумевање, утицај и усвајање знања, за разлику од тога када се ослања само на једно од њих. Па хатиб који говори слободно, који је лицем окренут људима и који им се обраћа погледом, има снажнији утицај од онога који хутбу држи са папира, од којег људи поруку примају искључиво путем слуха. Па чак ни такво примање поруке није толико снажно као што је случај код хатиба који говори слободно, јер је његов глас снажнији и изазива већу реакцију.

А онај ко је више пута покушао импровизовати, па приликом импровизације наиђе на много оклевања, замуцкивања, заборављања, или страха и јаке напетости, те не види да се те потешкоће смањују с проласком

времена и честом праксом импровизације, нека чита хутбе. Није свакоме дато да импровизује, јер је Узвишени Аллах, онако како је међу људима расподелио материјалну опскрбу, међу њима расподелио и духовну опскрбу, у виду ахлака, способности, талената и тежњи.

Осам корака који олакшавају и утиру пут ка успешном држању хутбе

Прво: Искрена молба (дова) за помоћ у томе, и окретање Аллаху, Узвишеном, уз искреност и понизно обраћање.

Друго: Истинско уздање у Аллаха у томе и потпуно ослањање на Њега. Аллах је при мишљењу Свога роба о Њему, а ко се узда у Њега - па Он му је довољан, и биће му довољан за оно што га брине и што тражи.

Треће: Слушање истакнутих проповедника и извлачење користи из њихових искустава.

Четврто: Одржавање хутбе насамо, па макар то било у џамији преко унутрашњег разгласа, то је боље, а ако је на минберу, то је много боље.

Пето: Вежбање испољавања осећања и јачања емоција.

Размишљао сам о највећим тајнама оних који су успешни у беседништву, излагању и утицају на друге, па сам увидео да су тајна и разлог томе – након Аллахове помоћи – јачина емоција коју поседују и њихова способност да своја осећања

искажу детаљно, а не уопштено, и то у складу са шеријатским прописима.

Заиста, снага емоција: подстиче речитога да их појасни, и подстиче мудрога да их испољи, те привлачи срца својом чари, и заробљава умове својом лепотом и вештином. А код онога чије су емоције слабе, велики део његовог знања умире услед смрти његових емоција, и ишчезава његов утицај на људе услед смрти његових осећања.

„Зато хатиб мора: да буде испуњен жаром према ономе у шта позива, и уверењем у његову истинитост; јер оно што излази из срца, улази у срце. Стога жар хатиба мора бити снажнији од жара његових слушаалаца, како би се прелио на њих и угасио њихову жеђ. У супротном они ће осетити његову безвољност, па ће се изгубити утицај његовог говора.“

Неопходна је честа пракса кроз записивање мисли и осећања, разговор о њима насамо, а затим и њихово исказивање искреном пријатељу.

Осећања, кад год су спутавана и заробљена, осуше се и пресуше, а кад год су слободна – под условом да су у складу са шеријатским прописима – избију и потеку, па напоје странице писањем и стваралаштвом, минбере говорништвом и речитошћу, а људе љубављу и нежношћу.

Стога дај на вољу – брате хатибе – својим осећањима и емоцијама, како би у теби и у другима оживео дух живота, стваралаштва, препорода, развоја и милости.

Онај чија су осећања племенита: његов морал је узвишен, његова душа је часна, има много пријатеља а мало непријатеља, његов доказ је очит, његова речитост је снажна, а елоквенција велика.

Шесто: Тражење савета од искрене, разумне, искусне и добронамерне особе, која ће му указати на његове мане како би их се клонио, и на његове врлине како би у њима устрајао и још више их унапредио.

Седмо: Рана припрема хутбе.

Осмо: Читање књига везаних за припрему хутбе и начин излагања.¹

Узнемиреност и напетост на почетку излагања хутби је веома познато и уобичајено.

На почетку свог држања хутби осетићеш немир и страх, и то је нешто што је у природи свих људи. Можда ће ти се јавити осећај да је то последица погледа људи упућених теби и твог

¹ - Погледати: Водич за мујезина, имама и хатиба и прописе џамија - сажетак: 95,
<https://islamcontent.com/ar/single-content/74839>.

мишљења о сопственој слабости у погледу знања.

Твој немир може додатно повећати осећај да људи то примећују и да им је то непријатно код хатиба, што би могао бити разлог да се удаље од тебе.

Нема никакве сумње да ће, уз твоју снажну везаност за Аллаха, поуздавање у Њега, искрену дову и дуготрајну праксу, страх у потпуности нестати. Све док не достигнеш степен уживања у хутби и ишчекивања дана џуме, како би окусио сласт држања хутбе.

Потребно је само стрпљење, па да се човеку отворе ризнице Божије подршке и благодати Племенитог, Сведарежљивог, нека је Слављен.

Стога, потребно је подношење тешког напора у почецима, како би се стекло пространство блаженства, високог положаја и среће на крају.

И реци у себи: после тешког стања нема ничег осим олакшања и престанка муке, и после умора нема ничег осим одмора, а то је само тренутак стрпљења. Зато, буди стрпљив и истрај, да би се уздигао на минбере и јавно обзнанио позив ка Богу. Истину је рекао Аллах, а чије су речи од Аллахових истинитије:

(وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا)

„Оне који се буду трудили због Нас, Ми ћемо, сигурно, да упутимо путевима који Нама воде.“
[Ел-Анкебут: 69]

А како је лепо казао Катаде, Аллах му се смиловао: „О сине Адемов, ако не желиш да чиниш добро осим када си полетан, заиста је твоја душа склона засићењу, клонулости и досади. Али, верник је онај који савладава себе, верник је онај који се снажи и верник је онај који је чврст.“¹ Под строгим се подразумева: онај ко редовно чини добра дела и ко је себе обавезао на истрајност у њима.

Начини ослобађања од претераног страха код јавног говора

Страх – нарочито на почетку – веома је позната и уобичајена појава, као што је претходно речено. Штавише, он је позитиван, јер помаже у посвећивању пажње хутби и припреми за њу, те обуздава душу од претераног самопоуздања које доводи до потцењивања људи, непосвећивања пажње квалитету научног материјала и одабиру одговарајућих речи и значења.

¹ - Тефсир ел-Куртуби, 1/251. А предају Катаде, рахметуллахи 'алејх, бележи Ебул-Касим ибн Бишран ел-Багдади (умро 430. х.г.) у Ел-Емалију (1454).

Међутим, стално присуство страха приликом сваке беседе и током дужег времена представља негативну појаву – оно што се у савременом добу назива социјалном фобијом. Неопходно је предузети одговарајуће кораке за ослобађање од њега, а неки од њих су:

Прво: Искреност према Узвишеном Аллаху, обраћање Узвишеном Аллаху и учестало упућивање молитве да подари смиреност и спокој и спусти унутрашњи мир у твоје срце.

Друго: Пијење неких умирујућих напитака пре хутбе, попут нане и слично, јер то има утицај на смиривање узнемирености и страха.

Треће: Привикавање душе на слушање критике и радовање томе, јер би то била лествица ка напретку и стваралаштву, те непостојање страха од грешке.

Четврто: Рани долазак, јер нема сумње да ће се проповеднику који долази ужурбано како би стигао на време убрзати дисање, узнемирити срце, те да ће га обузети немир и напетост који ће га пратити чак и током хутбе.

Пето: Подигни главу како би гледао људе и понекад говори импровизовано, чак и ако на почетку наиђеш на потешкоће, грешке и оклевање, јер твоје непрестано држање онога што је на папиру и недостатак храбрости да погледаш у публику одузимају слушаоцима

ентузијазам за твој говор, и чине да и даље осећаш страх и стрепњу од минбера.

Неки говорници са вишегодишњим искуством у држању хутби, и даље не одступају од онога што је на папиру и не гледају у публику. Изјавили су да осећају страх и узнемиреност приликом сваке хутбе. Штавише, један од њих каже: „Заиста, приликом сваке хутбе, од бриге и стрепње, осећам се као да први пут држим хутбу!“

Али, немој гледати у лица људи на почецима својих хутби, јер ти поглед може пасти на некога према коме осећаш страхопоштовање па ћеш се збунити, а може те застрашити и то што људи гледају у тебе. Напротив, гледај у њихове главе, без усредсређивања на појединце и њихове очи.

Шесто: Не размишљај приликом пењања на минбер о негативностима или грешкама које се могу десити. Размишљај о очекиваним позитивним резултатима, уз Аллахову дозволу, и о великим користима које ћеш остварити из своје хутбе, у виду користи за људе и Аллахове помоћи теби у успостављању прописа наређивања добра и одвраћања од зла, као и позивања Њему.

Седмо: Примените правилно дисање пре хутбе, а то подразумева да дубоко удахнете кроз нос, затим да задржите ваздух неколико кратких тренутака, и да га потом полако

издахнете. Овакво дисање има изузетан утицај на отклањање напетости. Стручњаци и лекари наводе да нормално дисање допрема од седам до десет литара кисеоника у мозак, док се у стањима правилног дисања допрема око седамдесет пет литара кисеоника, што доводи до смањења нивоа хормона неспокоја и напетости. Ово је испробано и утврђено је да има велики утицај на отклањање напетости, бриге и неспокоја.

А током хутбе, покушај да дубоко удахнеш на начин који не привлачи пажњу присутних, и то тако што ћеш приликом одговарајуће паузе брзо и у великој количини удахнути ваздух кроз уста или нос, а затим, након тог удаха, настави са говором, и тако поступај приликом готово сваке паузе.

Најбоље решење за погрешне критике које ти се упућују

Ако си уверен – брате хатибе – у одлуку коју си донео, или приступ који си прихватио, или пут којим си кренуо, након темељног промишљања и саветовања са искусним људима: не базирај се на критичаре и оне који те коре. Јер нико, шта год чинио и ма колико висок био његов углед, неће бити поштеђен критике људи.

А уколико се обазреш на њихове критике: ослабиће твоја воља, обузеће те тескоба и изгубићеш жељу за усавршавањем и стваралаштвом.

И нема ниједне књиге, нити говора, нити дела, а да нема онога ко им налази ману и критикује их.

Према онима који те оспоравају опходи се љубазно и с поштовањем, одговори им на најлепши могући начин и прихвати истину коју износе. Немој се томе охоло опирати, чак и ако онај ко те оспорава нема угледа у твојим очима.

Савети проповеднику пре проповеди

Треба да – брате хатибе – обавиш неколико ствари пре хутбе, које ће ти, након Узвишеног Аллаха, помоћи при стајању на минберу и одржавању својих хутби, од којих су:

Прво: Имај на уму да идеш како би преносио Божије посланице и позивао Њему, те проучи - понекад - речи Узвишеног:

﴿الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ﴾،

„За оне који су достављали Аллахове посланице и страховали од Њега, и који се никога, осим Аллаха, нису бојали.“ И проучити - у другим приликама - следећи ајет:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

„А ко говори лепше од онога који позива Аллаху, који ради добра дела и који говори: Ја сам, заиста, муслиман!“ [Фуссилет: 33]

И речи Узвишеног:

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ
وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾.

Реци: „Ово је мој пут, ја позивам к Аллаху, имајући јасне доказе, ја, и сваки онај који ме следи, и нека је Узвишен Аллах, ја нисам од оних који друге поред Њега обожавају.“ [Јосиф: 108]

Ово те подстиче на још већу искреност, залагање и угледање на Посланика, нека је Аллахов благослов и мир на њега, као и на свесност о највећем циљу проповедања, ради којег је Узвишени Аллах послао Своје веровеснике и посланике, а то је достављање вере и њено ширење, што представља највећи положај на овоме свету.

Друго: Моли Аллаху непосредно пре него што се попнеш на минбер да ти подари искреност, успех и исправност, и да оним што говориш донесе корист теби и другима. Јер, колико је само хатиба и говорника који нису узели поуку из онога што говоре, а и ако су је узели, убрзо би заборавили шта су рекли, нарочито када прође много времена.

И стално моли Узвишеног да те опскрби речитошћу и јасним изражавањем.

Треће: Припремање неколико хутби, најчешће дуго времена пре твог излагања, а може се десити да између твоје припреме и њиховог излагања прођу месеци или године.

То је зато што, када ти на ум падне нека тема, или током читања наиђеш на драгоцену корист, или на хадис код којег си застао, или на ајет о којем си промишљао: забележи то одмах, без одлагања, јер су тада осећања снажна, а мисли присутне и повезане. Ако би тада одложио писање, мисли и утисци би се изгубили, па би било тешко сетити их се и призвати у сећање, а затим напиши оно што ти на ум дође. Затим почни са сакупљањем научне грађе – без усиљавања – из Кур'ана и Сунета, као и из говора учењака на чије си говоре наишао током читања њихових књига или књига које од њих преносе, а по потреби потражи у „Мектеби шамили” или на интернету.

Посвети пажњу кур'анским ајетима и посланичким хадисима, говорима претходника и њиховим предајама, историји и говору савремених побожних учењака, а посебно оном што се односи на савремена фикхска питања и догађаје.

Све што нађеш да је везано за тему хутбе: преузми и смести у датотеку на рачунару, без уређивања и провере.

И тако увек поступај када су у питању теме и поуке које ти падну на ум или на које наиђеш, те тада забележи оно што ти се јави у мислима, истражи и напиши колико си у могућности, затим то остави и настави са својим уобичајеним читањем. Па уколико пронађеш неку поуку, ајет или хадис који се односи на неку од хутби коју си написао или чији си део написао додај јој то.

Па можда ће хутба остати код тебе неколико година, те је излажи на својим часовима, предавањима или беседама, па ће ти се током њих указати мудрости и користи које ти раније нису падале на памет, и сетићеш се ствари које си био заборавио, те ће она бити спремна и потпуна – колико год је то могуће – када је будеш држао на хутби за џуму.

4. Изложи је у целисти или у деловима кроз кратке говоре у џамијама или на својим приватним скуповима, а циљ тога је:

а) Учвршћивање информација и њихово памћење.

б) Њено ширење међу људима, а посебно у џамијама које нису близу џамије у којој одржаваш хутбу, а углавном твој џемат не присуствује код тебе.

в) Додатно проучавање теме; а најчешће, када одржиш говор, током њега или након њега, указаће ти се важне ствари о којима треба

говорити, или питање и тражење појашњења од онога ко је то од тебе чуо.

Пето: Испричај је на дан петка отприлике два сата пре времена хутбе, као што би је испричао на самој хутби.

Шесто: Не форсирај претерано истраживање и припрему, већ нека ти главни циљ буде да прикупиш материјал који ће прво користити теби, а затим и слушаоцима различитих слојева.

Увидео сам да је пренемагање у свему штетно и тешко, и да човека углавном доводи до одустајања, досаде или посустајања.

Савети проповеднику током хутбе

Постоји неколико ствари које треба да урадиш током хутбе, међу којима су:

1. Не смеш усиљено да глумиш осећања нити да их скриваш док проживљаваш догађаје из казивања, ситуације и поуке, већ у складу са контекстом испољи своја осећања цртама свог лица, изразом својих очију и променом тона свога гласа.

И знај да ће твоје излагање, што буде природније и без извештачености, имати јачи утицај. Зато се држи своје природне ћуди са којом си одрастао и стила који примењујеш током говора и разговора ван хутбе, водећи рачуна о интонацији гласа и усавршавању наступа.

Многи говорници за хутбу користе потпуно другачији стил од оног на који су навикли, као да сматрају да беседништво има једноличан стил и јединствен образац који је само њему својствен, чиме губе утицај на слушаоце и пут до њихових срца.

2. Не излажи хутбу у једном даху, нити убрзавај до мере која ће слушаоцу онемогућити да је у потпуности прати. Држи хутбу одмерено, прави кратке паузе када за њима има потребе и води рачуна о интонацији гласа сходно одговарајућем тренутку, па подигни глас и убрзај говор уколико ситуација то захтева.

3. Прецизно израчунај време хутбе и не продужавај говор осим у случају потребе.

4. Када уочиш неке неправилности које верници чине током хутбе, благо их на њих упозори. Тако, ако приметиш да неко разговара за време хутбе, скрени пажњу присутнима општом опоменом на ту грешку.

Савети хатибу након хутбе

Постоји неколико ствари које треба да обавиш након хутбе, међу којима су:

Прво: Захвала Аллаху Узвишеном на успеху који ти је подарио у одржавању хутбе.

Друго: Слушање својих хутби након што их одржиш, са циљем препознавања позитивних страна како би их ојачао и учврстио, као и

негативних страна како би их отклонио и избегавао.

И све ово:

Прво: Из поштовања према статусу хутбе, јер она има своју вредност и положај у исламу.

Друго: Из поштовања према онима који обављају намаз (молитву), који су дошли из покорности своје Господару, одазивајући се позиву свога Створитеља, и из љубави да чују оно што имаш да им кажеш.

Такође, можеш то предочити искреном саветнику како би те упутио на оно што је у томе позитивно и негативно.

Такође, уколико је могуће, треба је снимити и објавити, посебно у земљама у којима има мало хатиба, те је проширити како би од ње имали користи сви људи који не клањају са тобом, објављујући је у звучном и писаном облику.

Ако би отворио страницу на друштвеним мрежама, као и посебан веб-сајт, то би било добро.

Такође, сарадња са интернет страницама које објављују хутбе, те објављивање своје хутбе на тим страницама, а посебно преведених хутби због њиховог малог броја.

Општи савети за хатиба и оног који позива Аллаху

У наставку, брате, џумански хатибе, можеш да се упознаш са овим саветима, који су нам само подсетник:

¹ Обрадуј људе, а немој их растеривати.

Успешан и благословен хатиб је онај који обрадује, а не одвраћа, који међу људима шири дух оптимизма и наде, који отклања прашину очаја и лењости, и подстиче на залагање и рад.

Пази – брате хатибе – да се теме твојих хутби не врте око трагедија, несрећа и негативности које могу да се догоде у сваком времену и на сваком месту, већ учини да већина твојих хутби буде посвећена оптимизму и спомињању светлих примера у моралу, понашању и личностима, како би људи узели тај морал, понашање и те личности за свој узор и путоказ.

Ако видиш грешку, нема сметње да на њу укажеш и упозориш људе, на шеријатски и прикладан начин.

¹ - Бележе га Ебу Давуд (531), Ибн Маџе (987), Ахмед (17906) и други, а веродостојним га оценио шејх Албани.

¹ Имај на уму обичне људе

Имај на уму – нека те Аллах чува – обичне људе: они су најпречи и најзаслужнији за твоје хутбе и савете. Као што је Посланик, нека је Аллахов благослов и мир на њега, рекао Осману б. Ебил-Асу, радијаллаху анху, када је одређен да буде имам своме народу:

"وَأَقْتَدِ بِأَضْعَفِهِمْ."

„И равнај се према најслабијем од њих.“²

То значи: води рачуна о стању најслабијих, и клањај намаз који им не отежава, а вођење рачуна о онима слабог разумевања није мање важно од вођења рачуна о онима слабих тела.

А уколико будеш посвећивао пажњу њиховој елити и угледницима, као и својим поштоваоцима и ученицима, а не будеш марио за обичан народ, то ће те довести до неколико опасности:

Прво: Усиљеност (претеривање) у избору речи, вештачко стварање риме и тема које одговарају њиховом нивоу, а не огромној већини обичног народа и њима сличним.

Друго: Лишавање обичног народа онога што им је од користи, попут верских поука и решавања друштвених питања, јер си се

¹ - „Медариџу-с-саликин бејне меназил 'Само Тебе обожавамо и само од Тебе помоћ тражимо': 2/66.

² „Сајд ел-хатир“

посветио оном што занима интелектуалце и друге. Они желе да слушају о дубинама знања и извлачењу правних или верских поука, о новом и необичном, неки, пак, желе да слушају о политици и претераном бављењу друштвеном стварношћу, али им то неће донети корист ни у вери ни у овоземаљском животу., а то им неће бити од користи ни у њиховој вери, нити на овом свету.

Треће: Исквареност намере, па уместо да буде искрена ради Аллаха, она постаје усмерена на удовољавање онима који те воле и базирање на оно што им се допада и што их чини задовољним.

Па када видиш одушевљење људи твојим хутбама, и њихово утркивање да им присуствују и да их слушају, нема сумње да ћеш водити рачуна о њима, и држати хутбе о ономе што их задовољава.

И тада ће ти Аллах Узвишени одузети благодат, наклоност, корист и добробит.

И то што хатиб води рачуна о користи обичног народа не значи да не треба да се дотиче важних питања која су можда изнад нивоа многих од њих, а од којих би неки стручњаци, попут трагалаца за знањем, одговорних лица и њима сличних, могли имати користи; али у складу са потребом.

¹ Чувај се самодопадљивости или тога да ти годе похвале које ти људи упућују

Када се џумански хатиб попне на минбер и угледа мноштво људи који су дошли пред њега, упутили се и окренули ка њему, те међу њима види учењака, лекара, угледника, судију, богаташа и званичника, може га обузети самодопадљивост, нарочито уколико зна да су многи од њих дошли управо због њега. Стога је проницљивом хатибу обавеза да затражи заштиту код Аллаха од самодопадљивости и гордости, те да се сваке џуме бори са самим собом како би се ослободио сујете и задивљености собом, и да сву заслугу припише Узвишеном Аллаху, Који је људе и усмерио ка њему.

Неки из првих генерација су рекли: „Када седнеш пред људе, саветуј своје срце и своју душу, и нека те не завара њихово окупљање око тебе; јер они, заиста, посматрају твоју спољашњост, а Аллах посматра твоју унутрашњост.“²

Зато се држи искрености ради Узвишеног Аллаха и јачања своје вере, и треба се чувати: од самодопадљивости због похвала људи; јер

¹ - Муслим, бр. 2642.

² - Ибн Реџеб, „Џами'ул-улум вел-хикем“: 1/ 84.

многи људи, када хвале, претерују, а ти најбоље познајеш себе!

Рекао је Ибнул Џевзи, Аллах му се смиловао: „А највеће искушење су похвале обичног народа, па колико су само људи обмануле!“¹

Није срамота радовати се када те људи похвале или када похвале твоје хутбе, јер је Аллахов Посланик, саллаллаху алејхи ве селлем, упитан: „Шта ако човек ради добро дело па га људи похвале због тога?“ , па је одговорио:

«تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ».

„То је рана радосна вест за верника.“²

***** „Када верник уради дело искрено ради Аллаха, а потом Аллах усади лепу похвалу о њему у срца верника, те се он обрадује Аллаховој доброти и Његовој милости и схвати то као радосну вест, то му неће наштетити.“

Мана и грех су: када те обузме самодопадљивост због њихових похвала, па се обрадујеш своме труду и делу, те припишеш заслугу самоме себи, а твоја радост не буде због Аллахове благодати, милости и племенитости, Који ти је послао то добро, омилио ти га и олакшао.

¹ - Бележи га Муслим (869).

² „Усулул-иншаи вел-хатабе,“ од Ибн Ашура: (стр. 126).

Знак да си погођен болешћу самодопадљивости је: аверзија према критици и мржња према савету саветодавца.

¹ Говори о ономе што им користи у њиховој вери и на овом свету

Онима који су дошли да слушају оно што имаш да кажеш, говори оно што ће им бити од користи у њиховој вери и овоземаљском животу, и запитај се током припреме: „Какву ће корист људи понети из џамије за своју веру и свој морал?“

А оно од чега немају користи, немој ни спомињати.

Па какву ће корист имати ако би се говорило, на пример, о детаљима политике, или ако би се превише говорило о невољама муслимана?

И какву ће корист имати од мог излагања неке теме која је обавијена нејасноћом, због њене осетљивости и мог страха да о њој отворено говорим на сопствену штету, па да користим алузије и индиректне изразе које не разуме нико осим најужег круга одабраних?

А какву ће корист имати када саветујем владара пред масама људи, директно или индиректно, а јавно саветовање владара су забранили исправни претходници, јер то

¹ - Ел-Бухари, бр. 3568; Муслим, бр. 2493.

углавном изазива смутњу и наноси штету проповеднику?

1 Одржавање мира и тишине током хутбе

Неопходно је да будеш смирен током хутбе и да те не понесе занос па да скренеш са теме, или да изговориш речи због којих би се касније могао покајати. Ако се занос хатиба појача, он ће најчешће изгубити концентрацију и контролу над својим говором, а његов глас би се могао повисити до мере која ће узнемирити многе слушаоце.

2 Упозорење на продужавање хутбе

Посланик, саллаллаху 'алејхи ве селлем, скраћивао је хутбу, а тако су поступали и његови асхаби, радијаллаху 'анхум, и они који су дошли после њих од претходника овог уммета, нека им се Узвишени Аллах смилује.

Ебу Ваил, нека му се Аллах смилује, рекао је: „Аммар, Аллах био задовољан њиме, одржао нам је говор (хутбу), па је био сажет и речит. Када је сишао, рекли смо: ‘О Ебу Јекзан, заиста си био речит и сажет, па да си га бар мало продужио?’ Рекао је: ‘Заиста сам чуо Аллаховог Посланика, нека је Аллахов благослов и мир на њега, како говори:

¹ - „Задул-ме'ад“: 1/409-410.

² - „Претходни извор“: 1/386.

«إِنَّ طَوْلَ صَلَاةِ الرَّجُلِ، وَقِصَرَ خُطْبَتِهِ، مِثْنَةٌ مِنْ فَفْهِهِ، فَأَطِيلُوا الصَّلَاةَ، وَأَقْصِرُوا الْخُطْبَةَ، وَإِنْ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا».

„Доиста, дужина човековог намаза и краткоћа његове хутбе знак су његовог разумевања. Стога, продужите намаз, а скратите хутбу, а заиста у речитости има чаролије.“

*

**

У краткоћи хутбе постоје три драгоцене користи:

Прва је: слеђење сунета.

Друга: Лакоћа припреме хутбе и постизање душевне угодности приликом њене припреме, током њеног држања и након њеног завршетка.

Многи хатиби су осећали бригу због хутбе, од зоре петком или пре ње, те су били мисаоно закупљени припремама за њу. Међутим, када су скратили хутбу и у њој нису прелазили десет минута, нестала је сва та брига или њен већи део.

Треће: Олакшавање слушаоцима, па готово да се сви људи слажу у наклоности према ономе који скраћује своју хутбу, и одбојности према ономе који је продужава.

Одговарајуће време за хатиба и слушаоце је отприлике између десет минута и четврт сата, јер се људи готово слажу да им је краткоћа хутбе дража и лакша од њене дужине.

Избегавај мање познате изразе у говору

Избегавај необичан говор, јер људима од тебе није потребан такав говор и ни у чему им неће користити, а душа може имати свој удео у његовом изношењу и претеривању у њему.

На опасност чудног и неразумљивог говора упозорили су и признати књижевници и врсни говорници.

Избегавај извештачено коришћење римоване прозе

„Ес-сеџ“(римовање): то је „слагање завршетака у прозном говору у истом ритму“. Мудри Законодавац је забранио вештачко и претерано римовање, а књижевници и реторичари су га сматрали покуђеним; „јер римовање није лишено вештачког и претераног слагања речи које заклања ум слушаца од потпуног разумевања значења. Па ако се римовање и толерише, то је само оно које долази природно и које није намерно ни претерано, односно римовање које тражи говорника, а не оно које говорник тражи“.

Зато остави форсирање риме; јер те њено форсирање оптерећује напором њеног склапања, а слушаоце оптерећује напором њеног разумевања. Што се тиче оне која ти природно и лако дође на ум, чије су речи лаке на

твом језику и разумљиве слушаоцу, онда у томе нема сметње.

Вођење рачуна о уредном изгледу

Брига хатиба о исправности његовог спољашњег изгледа није мања од његове бриге о својој нутрини, а исправност или поквареност спољашњости није ништа друго до резултат исправности или покварености нутрине. Исправност изгледа хатиба постиже се следећим:

Прво: Лепота и чистоћа његове одеће, без претеривања или расипништва.

Друго: Лепота његовог тела постиже се чистоћом и лепим мирисом, те бријањем или краћењем бркова и пуштањем браде.

Треће: Лепота његовог лица је у његовој ведрини и осмеху приликом поздрављања људи ван џамије, приликом почетка хутбе и након њеног завршетка; јер искрени осмех, ведро лице и лепа ведрина чине да људи заволе хатиба, његове хутбе и његове савете. То је ибадет за онога ко у томе буде искрен ради Аллаха, и то је оно што осваја умове и срца. Дела онога ко је ведро лице су похвална, његове мане су прихваћене (опрштене), за разлику од намрштеног и мрзовољног; он је од оних од којих се тражи уточиште, а срце обузима мука и тескоба приликом сусрета са њим.

Зато, брате хатибе, буди ведрога лица, и видећеш спокој у души, наклоност људи према теби, како те по добру спомињу, како прихватају твоје савете и поуке, и како траже оправдања за твоје грешке и пропусте.

Четврто: Његова скромност и лепо понашање при ходу, пењању на минбер и седењу на њему, као и лепо окретање према људима приликом седења и хутбе.

Оно што се може приметити јесте да неки хатиби, када седну пре хутбе, седну на начин који показује да не маре за људе и закупе се разгледањем људских лица. А када почну са хутбом, упућују људима погледе који одају утисак да не маре за њих нити им придају пажњу, као да желе да им ставе до знања да су храбри и одважни. Обраћају им се оштрим тоном и повишеним гласом, упућујући им своје директне наредбе и забране. Овакав стил душе не прихватају, већ према њему осећају одбојност.

Пето: Избегавање глађења и додиривања браде без потребе, као и претераног освртања, посебно током седења на минберу; јер то умањује достојанство хатиба, или одаје утисак његове незаинтересованости за оне испред њега.

Шесто: Коришћење мисвака благо и пристojно, а неки хатиби – Аллах их упутео –

када уђу у џамију, улазе користећи мисвак на упадљив начин, док неки од њих настављају са његовом употребом све до пред сам почетак хутбе, па им у устима остану делићи мисвака које затим избацују док држе хутбу, што је ружан поступак и може указивати на њихово непоштовање људи и узвишеног положаја хутбе.

Седмо: Придржавање суннета у одевању избегавањем спуштања одеће испод чланака, и пуштањем браде, јер је хатиб узор; па како да се људи угледају на онога чија су дела у супротности са његовим речима, и како да на људе утиче говор онога чији говор није утицао на њега самог?!

Осмо: Смиреност тела за време говора, јер је то доказ смирености душе.

Разлика у времену припреме хутбе

Време припреме хутбе: разликује се у зависности од културе и знања хатиба, као и у зависности од материје коју ће изложити, те се та материја дели на две врсте:

Прва: Да буде научног карактера, попут фикхских или акидских питања и њиховог утемељења, па јој се мора посветити време које доликује њеној важности, и не треба је олако схватати нити припремати свега неколико сати пре хутбе.

Друга: Да буде поучна или друштвена и слично, па је време њене припреме углавном кратко.

А мој савет почетнику у беседништву - оном који не поседује довољно искуства и знања - јесте да се на почетку окористи хутбама оних који су му претходили, а да се хутбе онога од кога се користи одликују са три особине:

Прва: Треба бити кратка, како му не би било тешко да је одржи.

Друга: Да буде граматички и научно исправна.

Трећа: Да буде далеко од усиљености у изразу и садржају.

Нема сметње да временом измени или дода оно што сматра одговарајућим, а да након тога покуша да сам напише хутбу, окористивши се онима који су му претходили.

Избегавање директних наредби слушаоцима

Сустежи се – нека те Аллах сачува и упуту – од израза који садрже заповести за слушаоце, а не и за говорника, попут: „чините” или „не чините”, већ уместо њих користи: „чинимо”, „оставимо” и томе слично. Овакав начин изражавања указује слушаоцима на твоју скромност, на то да им желиш добро као што га

желиш и себи, те да ниси изнад њих ни по вери ни по моралу.

Успешан хатиб свој говор усмерава ка себи пре него што га усмери ка другима, и саветује себе пре него што упуту савет другима. Тако је његов говор у хутбама првенствено усмерен ка њему самом, пре него што га упуту људима. Уколико тако поступи, Аллах ће га уздићи, учиниће му корисним оно што говори и повећаће му упуту, прихваћеност и искреност.

¹ Када је опонашање у говорништву лепо, а када ружно?

Не опонашај одређеног говорника у његовом стилу или садржају, јер њему може одговарати оно што теби не одговара, а опонашање квари твоју креативност и таленте. Зато држи хутбу сходно оном што ти је твој Господар подарио од способности, талената и знања.

Што се тиче почетника, нема сметње да се у погледу стила и садржаја окористи неким другим, али не треба да буде његова копија, већ треба да му он послужи као помоћ у сопственом усавршавању.

¹ „Говорништво код Арапа“, од Мухаммеда ел-Хидра Хусејна: стр.189.

Не тугуј због малобројности присутних код тебе, и не радуј се њиховом мноштву

Знај – нека Аллах да корист преко тебе – да душа жуди за великим бројем слушалаца и присутних, а нарочито када су у питању твоји ближњи и пријатељи. Можда ћеш се распитивати о њиховом присуству или ћеш замерити – макар и у свом срцу – због изостанка неког од њих. Зато се бори са собом како би се ослободио ове болести; његово неприсуствовање твом говору не значи да си ти слаб, већ да он налази мир и корист код другог хатиба, или због близине својој кући, или из неких других разлога.

А искрени хатиб се радује када чује да људи присуствују код неког другог, моли Аллаха да му подари исправност и корист, и хвали га ако о њему зна неко добро.

Ако приметиш да је код тебе мало присутних и да се људи окрећу од тебе: преиспитај себе, јер можда је недостатак у теби – било због слабости твог стила, или због слабости садржаја који излажеш, или због твог продужавања хутбе, или због слабости твоје искрености, или због неких других разлога.

Затражи савет од искрене и добронамерне браће у вери, и замоли их да присуствују или да саслушају твоју хутбу. Искрено тражи од њих да

ти изнесу своја запажања и мишљења, и доћи ћеш до корисних резултата, уз дозволу Узвишеног Аллаха.

Важност добре припреме

Ако си од оних који импровизују хутбу: мораш се добро припремити за њу и никада се према томе немој олако односити, чак и ако ти се чини да је тема лака и једноставна, и да си је већ раније обрађивао.

А добра припрема је једна од најлепших ствари код хатиба; штавише, они са нестрпљењем ишчекују дан џуме како би изложили оно што су припремили и око чега су се потрудили.

А што се тиче константног неприпремања и задовољавања хутбама других, то доноси бројне негативности, међу којима су:

Прва: То узрокује слабост воље, клонулост одлучности и пониженост душе, јер се она задовољава опонашањем других.

Друга: То ти одузима полет, енергију и задовољство, те постаје попут бриге које желиш да се ослободиш, што утиче на твој приступ и на то како те људи прихватају.

Трећа: Многи људи осећају да хатиб није сам припремио хутбу, већ да ју је преузео од неког другог, и то због тога што се стил и садржај

хутбе разликују од његовог стила и нивоа, па таква хутба код њих не наилази на прихватање.

Четврта: Нећеш имати користи од тога, а ако је и будеш имао, та корист ће бити незнатна, јер дело у које човек не уложи труд кроз истраживање и припрему, убрзо се заборавља и нестаје.

Нећеш напредовати, нити ће твоја амбиција порасти, нити ће твоја одлучност ојачати, нити ће твоје знање бити од користи - осим ако Аллах то не буде хтео.

Због тога, погледај хутбу коју си добро припремио и увидећеш да је ниси заборавио. Чак и ако јој се вратиш после више година, знаћеш шта она садржи, као да си је недавно изложио.

Што се тиче хутби које си преузео од других, њих ћеш веома брзо заборавити. Испробај то: врати се на хутбе од пре четири или пет година и видећеш да си их заборавио, или да се можеш сетити тек незнатног дела онога што је у њима изречено.

И такође ти неће бити од користи у прикупљању њене грађе, како би постала књига којом се може окористити.

Потруди се у припреми хутбе као да ћеш је објавити у књизи, па наведи изворе хадиса и појасни степен њихове веродостојности уз помоћ речи неких мухадиса, документуј

литературу и изворе на које си се позвао, и води рачуна о њој у граматичком, правописном и језичком погледу.

Вођење рачуна о знацима интерпункције

Води рачуна – уколико читаш хутбу – о знацима за паузу и интерпункцији, попут зареза и томе сличног, и направи себи посебне ознаке код којих ћеш застати водећи рачуна о свом даху, како не би дошао у непријатну ситуацију због честог застајкивања на неодговарајућим местима.

Важност разноврсности тема и метода

Унеси разноликост у излагање тема и не ограничавај се на један образац, попут тога да твоје хутбе буду само о стањима срца, или о општим питањима умета, или томе слично, и сагледај потребе људи у њиховој вери и овоземаљском животу.

Већ уноси пуно разноликости, како би у душама људи пробудио чежњу за својим хутбама.

Чак и ако хутбе организујеш као повезан тематски циклус, нема препреке да га, када се за тим укаже потреба, прекинеш.

Знај да казивања преузета из Књиге, веродостојног Сунета и изрека племенитих

асхаба – нека је Бог задовољан њима – остављају највећи траг на слушаоце, и у њима су највеће лекције и поуке, поруке и бисери. Зато води рачуна о њима и настој да их излагеш на занимљив начин, те из њих црпи користи и поуке.

Не чини своју хутбу лишеном спомињања догађаја, казивања, стварних примера и сличног, како твоје хутбе не би биле досадне и тешке.

Изузетно се потруди да примениш најприкладнији стил приликом излагања казивања и догађаја, да се са њима саживиш у својој души, те да се то одрази на цртама твог лица и у тону твог гласа.

Настој да се саживиш са стварношћу људи и њиховим бригама, како ти не би био у једном, а они у другом свету.

Важност стицања вештина и умећа говорништва и утицаја

Најпречи међу људима да стекне вештине и умеће излагања јесте хатиб, будући да хатиб има потребу да убеди људе и привуче њихову пажњу, како би прихватили оно што им говори.

Хатиб који поседује снажан стил и изврсно излагање – углавном – више користи људима од онога који се тиме не одликује, па макар био већег знања и вишег положаја.

Стога, хатиб треба да слуша предавања о вештини говорништва, а уколико им присуствује, то је боље, или да чита књиге које се тиме баве.

Ко буде искрен према Узвишеном Аллаху и посвети Му себе и своје време, Аллах ће му из Своје милости и доброте подарити оно што није ни очекивао нити могао замислити. Ко Аллаху да оно што Он воли, Аллах ће њему дати више од онога што он воли. А ко себе потчини Узвишеном Аллаху, Аллах ће њему потчинити Своја створења, и олакшаће му путеве до среће, угледа и моћи.

Између тебе и дарова Величанственог Господара не стоји ништа осим искрене одлуке, снажне воље ради Аллаха, остављања онога што волиш и за чим жудиш ради онога што Аллах воли и чиме је задовољан, те неуморног залагања на уздизању Његове вере и Његовог шеријата, макар то довело до опадања твог угледа код људи овог света, следбеника страсти и оних на положајима.

Принцип обнављања

Узвишени Бог је створио човека као биће које воли обнову и промене набоље, те видимо да се људи не задржавају у једном стању, и кад год се појави нешто ново у животу, они пожуре да то стекну када су у могућности.

Човек данас није онај од пре десет година, већ га данас налазиш да је најбоље обновио и променио изглед свог живота, свог животног стандарда, свог возила и своје куће.

Џумански хатиб је међу онима који су најпречи да обнове и побољшају свој стил, те да развијају вештине излагања и утицаја. Јер, уколико настави да следи један шаблон на којем је стасао откако је преузео вођење хутбе, он се без сумње неће променити на боље и квалитетније, већ ће назадовати; с обзиром на то да је у природи човека да са одмицањем година и старењем слабе његова воља и активност, његов дух вене и смањује се његов утицај. Зато му је потребно оно што ће га покренути и ојачати његову вољу и дух, те унапредити његове вештине и стилове, како би превазишао стања слабости која обухватају њега, његова чула и његову вољу.

И већина хатиба се није видно променила откако су почели да држе хутбе, па да ли то значи да су достигли савршенство откако су почели?

Нису.

Зашто се онда држи начина на који је навикао, и не посвећује пажњу свом стилу и излагању, нити предузима исправне кораке ка побољшању, обнови и иновативности, док

истовремено улаже велики труд у побољшање својих животних и овоземаљских питања?

А како да не тежи томе, када је чин држања хутбе једно од најчаснијих и највеличанственијих дела која обавља у свом животу?

Посвећивање пажње двама средствима утицаја: гласу и погледу

Успешан говорник има преку потребу да користи ова два средства:

1. Глас, који је најјаче средство утицаја, а чији се утицај употпуњује вођењем рачуна о следећем:

а) Да глас буде умерен у погледу јачине, као и брзине и спорости, па да не буде превише тих или спор те да код слушалаца изазове досаду и безвољност, нити да буде превише гласан или брз до те мере да их узнемирује или им онемогућава концентрацију и поимање.

б) Да не буде једноличан, јер глас неких говорника остаје исти током целе хутбе, па ако је слаб, код слушалаца изазива досаду, а ако је снажан и гласан, смета им.

Говор у једноличном тону чини да слушаоци изгубе интеракцију са говором хатиба, јер неће разликовати важне делове од осталих. Нема сумње да важан и утицајан говор захтева

приметно подизање гласа уз његово убрзање, или његово спуштање уз успоравање.

в) Обликовање звука реченица сходно њиховом положају, па ако је у питању распитивање, изговори је у контексту онога ко се распитује, а ако је чуђење, изговори је у контексту онога ко се чуди, и тако даље.

г) Отвори уста више него у свом уобичајеном говору, јер то доприноси јасноћи изговора слова и спречавању њиховог стапања, као и способности контролисања гласа, али без претеривања, јер претеривање у отварању уста доводи до прекомерног узбуђења и неприкладног изгледа хатиба.

д) Држи хутбу својим уобичајеним гласом, и немој за њу користити специфичан глас и начин излагања, јер ће то бити разлог постојања јаза између тебе и људи, и разлог твог губитка најснажнијих средстава за утицај на слушаоце.

И кратка пауза у ситуацијама у којима је пожељно застати; па када хатиб наиђе на важну идеју коју жели да учврсти у умовима својих слушалаца: окрене се према њима и на тренутак их погледа директно у очи, не говорећи ништа.

И ова изненадна шутња има велики утицај на њих, тако да привлачи њихову пажњу и сваког од њих чини пажљивим и спремним за оно што ће уследити након те шутње.

Међутим, задржавање мора бити без дугог прекида и без претеривања.

Пример за то је Алија, нека је Бог задовољан њиме, послао је Посланику, саллаху алејхи ве селлем, комад злата, па га је поделио међу некима од својих асхаба.

Тада приђе један човек и рече: „Бој се Бога, о, Божији Посланиче!” (...)

Каква дрскост према Искреном и Поузданом, нека је Аллахов благослов и мир на њега!

Због тога је Аллахов Посланик, саллаллаху алејхи ве селлем, чудећи се овој дрскости, рекао: „(...) Ко ће бити покоран Аллаху ако Му ја будем непокоран? Зар ми Аллах поверава становнике Земље, а ви ми не верујете?”

Оно што се налази између заграда указује на кратку паузу, јер ситуација то налаже како би се привукла пажња оних који слушају и пробудило њихово интересовање за оно што ће након тога бити речено.

Прва реченица: (Какве ли дрскости према Искреном и Поверљивом, саллаллаху алејхи ве селлем!!), била је у стилу чуђења, те контекст захтева да је формулише као онај који се чуди.

Друга реченица: „Ко ће се покоравати Аллаху ако ја будем непокоран? Зар ми Аллах поверава оне који живе на Земљи, а ви ми не верујете?”, била је у облику питања којим се изражава осуда, те контекст захтева да она буде

формулисана у стилу онога који кроз питање нешто осуђује.

2. Распоређивање погледа на све слушаоце, као и усклађивање израза очију са оним о чему говориш, а то се постиже на следећи начин:

а) Благо окретање главе десно и лево, без претеривања у брзини или учесталости окретања, јер то посебно није пожељно за хатиба. То указује на то да је хатиб дозволио емоцијама да превладају и преузму контролу над њим, што доводи до недостатка прецизности и пада концентрације.

б) Отварањем очију или њиховим благим стискањем, а покрети очију имају највећи утицај на присутне, и они из њих црпе значења која језик можда не може изразити.

Глас и поглед: то су два основна стуба утицаја говорника на слушаоце, и без њих он губи способност да им пренесе оно што жели, те губи способност да их убеди, привуче њихову пажњу и подстакне њихов ентузијазам и активност.

Сваки хатиб их може користити без устручавања и усиљености, али без претеривања, јер претеривање у томе указује на неозбиљност и брзоплетост, као што и претеривање у достојанству и смирености доводи до досаде и засићења, а најбоље ствари су оне умерене.

Постоје и нека средства која не приличе џуманском хатибу, а међу њима су:

1. Померање руку.

2. Померање бишта или амаме, поигравање микрофонима, кретање напред и назад и томе слично.

Не придржавај се одређене форме која није потврђена у сахиx суннету

Не треба се придржавати одређене форме, осим онога што је потврђено веродостојним суннетом, како се не би помислило да је то суннет, као што су речи: „Нека Аллах благослови и мене и вас у Величанственом Кур'ану... (Барекаллаху ли ве лекум фил-Кур'анил-‘азим...)“ на крају прве хутбе.

Често се неки говорници на крају хутбе држе одређене дове од које готово да не одступају, а неки од њих продужавају ову дову која се понавља, до те мере да многи људи, када говорник почне са довом, осећају тегобу и досаду; јер су се заситили њеног учесталог понављања у стилу у којем преовладава сувопарно набрајање и недостатак потребног саживљавања са довом.

Вођење рачуна о исходиштима харфова (арапских слова) и избегавању њиховог мешања

Води рачуна да изговараш харфове прецизно из њихових исходишта, јер то има велики утицај на речитост, јасноћу и снагу говора.

Једна од ствари која се замера хатибу јесте да изговара речи у журби, тако да спаја слово или реч са наредним пре него што прво слово или реч дође на своје место. Леп манир је да јасно изговара слова и прецизно раздваја речи.

Такав је био и говор најречитијег од свих створења, нека је Аллахов мир и благослов на њега.

Мајка правоверних, Аиша, Аллах био задовољан њоме, рекла је: „Заиста Аллахов Посланик, саллаллаху ‘алејхи ве селлем, није говорио брзо и повезано као што ви говорите.“

Сврха хутбе и најважније теме које говорник мора да обради

Хатиб треба да пренесе људе из света дуњалука, његових брига и догађаја, у свет ахирета и припреме за њега. Џамија не би требало да буде информативна трибина са које се хатиб дотиче политичких питања и упушта у оно што не користи слушаоцима ни у њиховој вери нити у њиховом овоземаљском животу.

Успешан хатиб већину својих хутби посвећује ономе што повећава вероравање и везаност за Узвишеног Аллаха; јер када се људима повећа вервање и увећа њихова везаност за њиховог Господара, то ће бити највећи разлог да напусте грехе и бескорисне ствари.

Од тема које говорник не сме да занемари и које мора стално да понавља:

Тевхид и темељи ислама.

Начин обављања намаза и важност скрушености у њему.

Теме везане за одређене периоде, попут говора о вредности месеца рамазана када дође његово време.

Упозорење на смутње и како се понашати у њима.

Упозорење на новотарије.

Упозорење на ђаволу сплетку и начине његовог завођења.

Етика и морал, и оно што се на њих односи.

Од тема које повећавају веровање и везаност за Аллаха:

1. Величање Аллаха у душама људи спомињањем Његових својстава и благодати.

2. Величање Кур'ана, који је Његов говор.

3. Спомињање казивања о посланицима, нека је мир на њих, на челу са последњим међу њима, нашим послаником Мухамедом, нека је Аллахов

благослов и мир на њега, као и о часним асхабима, нека је Аллах задовољан њима.

4. Спомињање раја, његових карактеристика и разлога за улазак у њега, као и пакла.

5. Посвећеност унутрашњем обожавању: ослањање на Бога, искрено враћање Богу, покајање, страхопоштовање и скрушеност.

Рекао је велики учењак ибнул Кајјим, Аллах му се смиловао: „Онај ко размисли о хутбама Посланика, нека је Аллахов благослов и мир на њега, и хутбама његових другова, увидеће да су оне довољне за појашњавање Упуте и тевхида, спомињање својстава Господара, целле целалуху, општих темеља веровања, позивање Аллаху, подсећање на благодати Узвишеног које Га чине вољеним Његовим створењима и Његове дане који им уливају страх од Његове казне, као и наређивање Његовог спомињања и захваљивања Њему, што их чини вољеним Њему. Тако они из Аллахове величине, Његових својстава и имена спомињу оно што Га чини вољеним Његовим створењима, а од покорности Њему, захвалности и Његовог спомињања наређују оно што њих чини вољеним Њему, па слушаоци одлазе волећи Њега, док Он воли њих.“

„Затим је прошао дуг период и светлост посланства је постала скривена, а шеријатски прописи и наредбе постали су пуке форме које

се спроводе без вођења рачуна о њиховој суштини и циљевима. Придали су им њихов спољашњи облик и украсили их оним чиме су их украсили, па су те форме и правила претворили у сунете које не треба нарушавати, док су нарушили циљеве које никако не би требало нарушавати. Тако су хутбе украсили римованом прозом и стилским фигурама, па се удео срца у њима умањио; штавише, потпуно је нестао, чиме је промашена и сама њихова сврха.“

И рекао је, Аллах му се смиловао, о сврси хутбе: „Њен циљ је похвала Аллаху и Његово величање, сведочење Његове једноће и посланства Његовог Посланика, саллаллаху алејхи ве селлем, подсећање робова на Његове дане, њихово упозоравање на Његову силу и казну, опоруку онога што их приближава Њему и Његовом рају, те одвраћање од онога што их приближава Његовој срџби и ватри. То је циљ хутбе и окупљања ради ње.“ Крај цитата.

Хатиб треба да укаже људима на грешке које су распрострањене међу њима у веровању, обредима, моралу, међусобним односима, начину живота, васпитању и сличном, да их упозори да се не упуштају у смутње и да их подучава питањима њихове вере.

Аллах најбоље зна. Нека је салават и селам на нашег веровесника Мухамеда, његову породицу, и све асхабе.

Sadržaj

Важност хутбе	3
„Анђели Милостивог те помно слушају, стога им укажи поштовање које им доликује.“	6
Шта је боље: импровизовање хутбе или њено читање са папира?	8
Осам корака који олакшавају и утиру пут ка успешном држању хутбе	9
Узнемиреност и напетост на почетку излагања хутби је веома познато и уобичајено.	11
Начини ослобађања од претераног страха код јавног говора	13
Најбоље решење за погрешне критике које ти се упућују.....	16
Савети проповеднику пре проповеди.....	17
Савети проповеднику током хутбе	21
Савети хатибу након хутбе	22
Општи савети за хатиба и оног који позива Аллаху	24
Обрадуј људе, а немој их растеривати.....	24
Имај на уму обичне људе	25
Чувај се самодопадљивости или тога да ти годе похвале које ти људи упућују	27
Говори о ономе што им користи у њиховој вери и на овом свету	29
Одржавање мира и тишине током хутбе.....	30
Упозорење на продужавање хутбе	30

Избегавај мање познате изразе у говору	32
Избегавај извештачено коришћење римоване прозе	32
Вођење рачуна о уредном изгледу	33
Разлика у времену припреме хутбе	35
Избегавање директних наредби слушаоцима	36
Када је опонашање у говорништву лепо, а када ружно?	37
Не тугуј због малобројности присутних код тебе, и не радуј се њиховом мноштву	38
Важност добре припреме.....	39
Вођење рачуна о знацима интерпункције.....	41
Важност разноврсности тема и метода	41
Важност стицања вештина и умећа говорништва и утицаја.....	42
Принцип обнављања.....	43
Посвећивање пажње двама средствима утицаја: гласу и погледу.....	45
Не придржавај се одређене форме која није потврђена у сахих суннету.....	49
Вођење рачуна о исходиштима харфова (арапских слова) и избегавању њиховог мешања	50
Сврха хутбе и најважније теме које говорник мора да обради	50